

מצוה בו יותר מבשלוהו

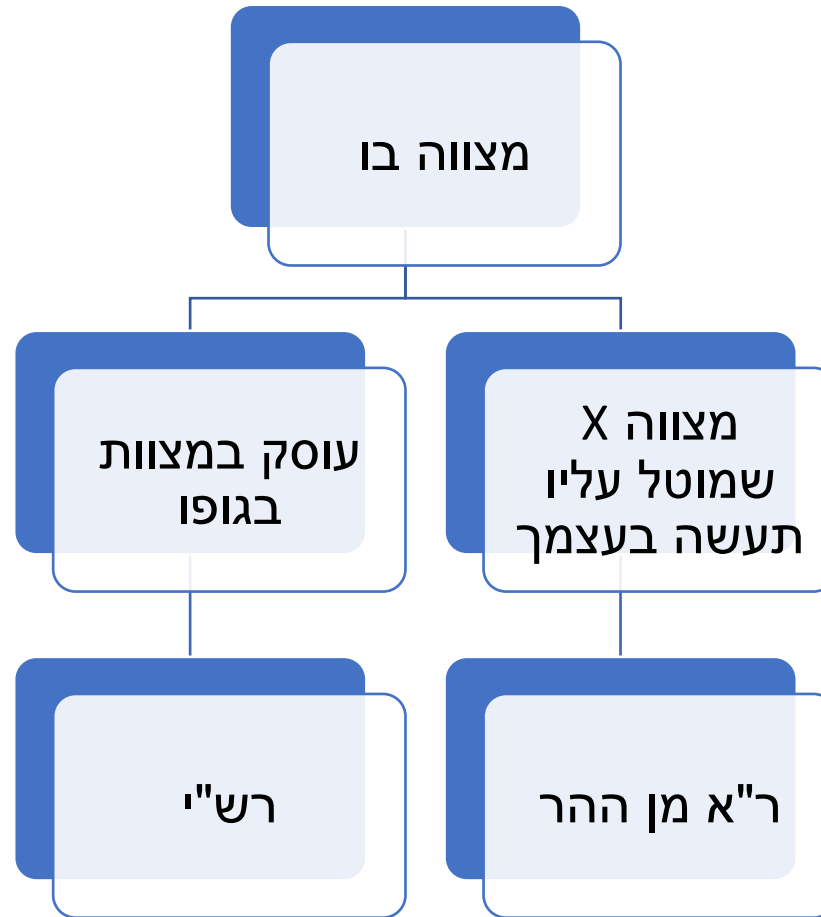
תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מא עמוד א

/מתני'/. האיש מקדש בו ובשלוcho. האשה מתקדשת בה ובשלוcho. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה, בו ובשלוcho.

גמ'. השתא בשלוcho מקדש, בו מיבעיא? אמר רב יוסף: מצוה בו יותר מבשלוcho; כי הא דרב ספרא מחריך רישא, רבא מלח שיבוטא.

רש"י מסכת קידושין דף מא עמוד א
מצוה בו יותר מבשלוחו - דכי עסיק גופו במצות מקבל שכר טפי.
מחריך רישא - לכבוד שבת.
שיבוטא - דג.

רבינו אברהם מן ההר קידושין דף מא עמוד א
מצוה בו, כל מצוה שמוטלת עליו יעשה בגופו ולא ע"י שליח.

הר"ן על הרי"ף מסכת קידושין טז עמוד ב

ואפילו הכי אשמעינן מתניתין דמצוה בה יותר מבשלוחה דאע"ג דאשה אינה מצוה בפריה ורביה מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו

בית הבחירה למאירי מסכת קידושין דף מא עמוד א

שמכל מקום מצוה בה יותר מבשלוחה שכל שהוא בעצמו נעשית המצוה על ידו שכרו מרובה ועל דרך מה מה שאמרו בצרכי הנאת שבת רב ספרא מחרך רישא רבא מלח שיבוטא ואף על פי שאינה מצוות על פריה ורביה מכל מקום המצוה נעשית על ידה ועוד שאע"פ שאין בה עשה גמור אינה נפקעת ממצוה לגמרי

ים של שלמה מסכת קידושין פרק ב

א. האיש מקדש בו ובשלוcho. (מ"א ע"א) האשה מתקדשת בה ובשלוcho, האיש מקדש את בתו, כשהיא נערה, בו ובשלוcho....וכתב הר"ן, וזה לשונו, ואף על גב שהאשה אינו מצווה על פריה ורביה, מכל מקום יש לה מצוה, מפני שמסייעת לבעל לקיים מצוה. וקשא, מאחר שיש מצוה עליה, משום שמסייעת לבעל, אם כן לפ"ז איסורא נמי אית גבה, שמסייעת לעבירה }שאסור לו לקדשה עד שיראנה- ועובר על לפני עיוור}. על כן נראה, אף על גב דאינה מצווה על פריה ורביה, מכל מקום מצוה איכא לגבה, דומיא דמחריך רישא, אטו מחוייב למחריך רישא. אלא מצוה איכא.

המקנה מסכת קידושין דף מא עמוד א

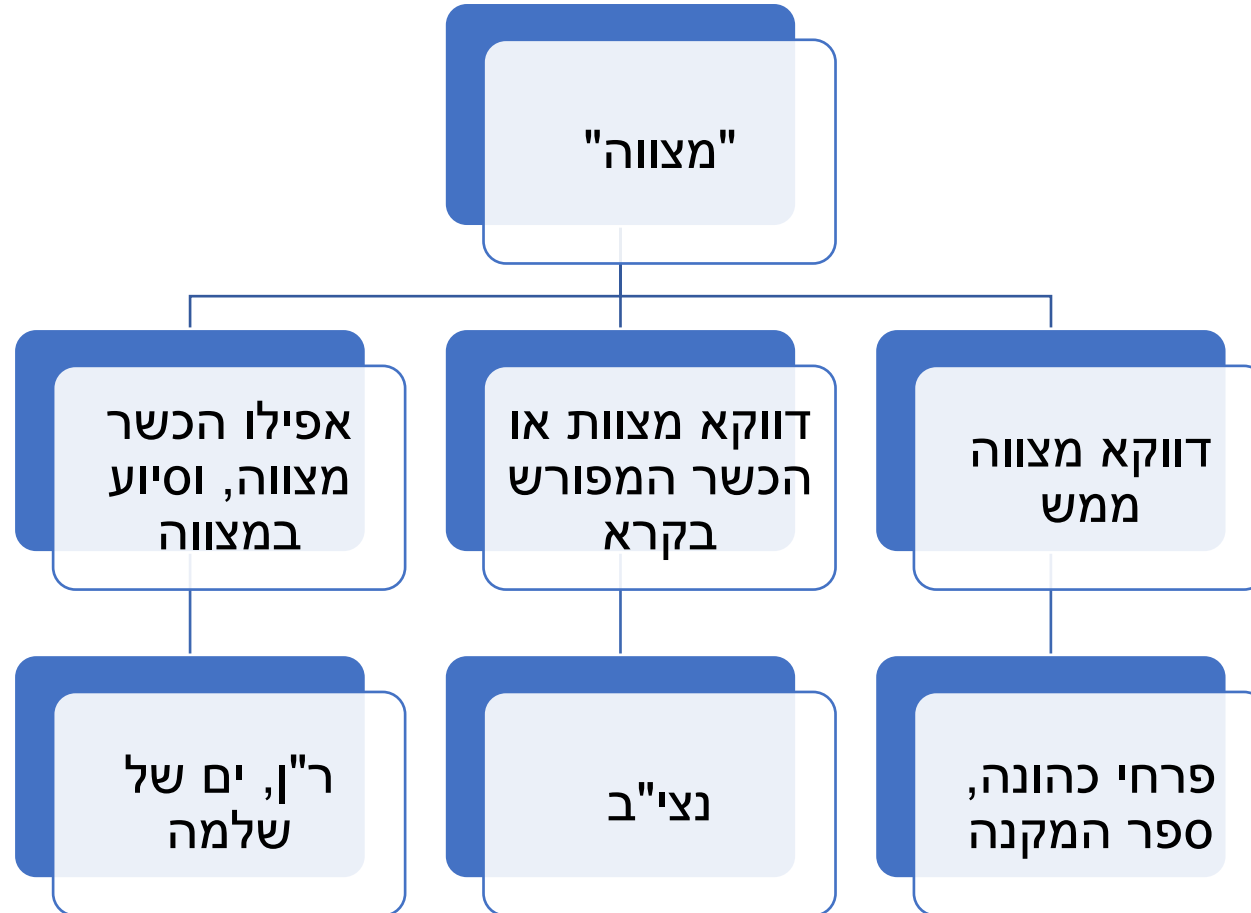
בגמרא מצוה בה יותר מבשלוחה וכו'. הנה הר"ן והיש"ש נדחקו בטעמא דמצוה בה אף דקיי"ל דאשה אינה מצווה על פרי' ורבי'. ויותר נראה דמכאן ראי' לשיטת התוס' בגיטין דף מ"א ע"ב דאף דקיי"ל דאשה אינה מצווה על פרי' ורבי' מ"מ היא מצווה על עשה דשבת יצרה, וכן משמע פשטא דסוגיא בב"ב דף קי"ט ע"ב גבי בנות צלפחד כמו שפי' הרשב"ם שם, ובחידושי אה"ע הארכתי בזה. ותו נראה דאף שאינה מצווה על פרי' ורבי' מ"מ כיון שהיא רוצה להנשא לאיש אסורה להיבעל לו בלא קידושין משום לא תהי' קדשה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' אישות. א"כ הוי הקידושין מצוה כמו מצות שחיטה והפרשת תרומה ושילוח הקן דאינו מצווה על השחיטה ועל הפרשת תרומה אלא אם רוצה לאכול אסור בלא שחיטה ובלא הפרשה, וכן בשילוח הקן דאינו מצווה לשלוח אלא אם רוצה ליקח הבנים וכיוצא בהן רבים ואפ"ה מברכים עליהן אשר קדשנו במצוותיו וממילא שייך בהן מצוה בה יותר מבשלוחה, כדאיתא בנדריים דף ל"ו ע"ב גבי הפרשות תרומה מצוה דילי' הוא וניחא לי' למיעבדה. ונראה דהא דאמר ללישנא קמא גבי דידי' מצוה בו יותר מבשלוחו לאו משום מצות פריה ורביה לחוד דלא פסיקא אם כבר קיים מצות פרי' ורבי' ותו דאי משום פרי' ורבי' לחוד אין הקידושין אלא הכשר מצוה לחוד ולא דמי כ"כ להא דר' ספרא, דהכנה דשבת מצוה מפורשת בתורה היא והכינו את אשר יביאו. ולפמ"ש אתי שפיר דהקידושין גופא הם מצוה שמברכין עליהם ואפשר דהר"ן והיש"ש סברי כדעת החולקים על הרמב"ם וס"ל פלגש מותרת להדיוט בלא קידושין, אך לפ"ז גם בדידי' ליכא מצוה משום פרי' ורבי' דיכול לקיים פרי' ורבי' בפלגש כמ"ש הרא"ש בריש כתובות. והעיקר בזה כמ"ש בק"א סי' כ"ו דאף החולקים על הרמב"ם היינו אם נושאה בתורת פלגש אבל אם נושאה להיות להם כל דין איש ואשתו מודים דאסורים להבעל בלא קידושין ע"ש ודו"ק.

פרחי כהונה מסכת קידושין דף מא עמוד א
בגמ' מצוה בו וכו'. וסיפא דבה ובשלוחה איצט' דלא תימא דדוקא באיש דמצווה אפריה ורביה הוא
דאיכא מצוה בו יותר מבשלוחו אבל אשה לא לזה אשמעינן דגם באשה מצוה בה יותר מבשלוחה
דאיכא נמי מצוה דלא תהו בראה וכו' וסיפא דהאיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו
אשמעינן נמי דגם דמצוה לאו דידיה היא אפ"ה מצוה בו דהא איכא מצוה דואת בנותיכם תנו
לאנשים ודו"ק.

מרומי שדה מסכת קידושין דף מא עמוד א

ולפי מש"כ בהע"ש סי' קס"ט, דמצוה בו יותר מבשלוחו אינו אלא במצוה עצמה או בהכנה הכתובה
בתורה דוקא, א"כ שפיר אשמעינן בסיפא דאע"ג דלה אין מצוה להתקדש, מכ"מ הוי כהכנה אליו,
והיא כתובה בתורה כי יקח איש אשה, וס"ד דהאב אינו בכלל מפורש בתורה, קמ"ל דגם הוא בכלל.

לאיזה מצוות שייך?

רמב"ם הלכות שבת פרק ל

הלכה א

ארבעה דברים נאמרו בשבת שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין על ידי הנביאים, שבתורה זכור ושמור, ושנתפרשו על ידי הנביאים כבוד ועונג שנאמר +ישעיהו נ"ח+ וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד.

הלכה ב

איזהו כבוד זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכובד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.

הלכה ג

ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת, ואם אין לו להחליף משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול, ועזרא תיקן שיהו העם מכבסים בחמישי מפני כבוד השבת.

הלכה ד

אסור לקבוע סעודה ומשתה בערב שבת מפני כבוד השבת, ומותר לאכול ולשתות עד שתחשך, ואף על פי כן מכבוד השבת שימנע אדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאוה לאכול. +/השגת הראב"ד/ אסור לקבוע סעודה בערב שבת. א"א דוקא שאסור לקבוע מחצות ולמעלה. +

הלכה ה

מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו, **וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת**, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת **שכל אלו לכבוד שבת הן.**

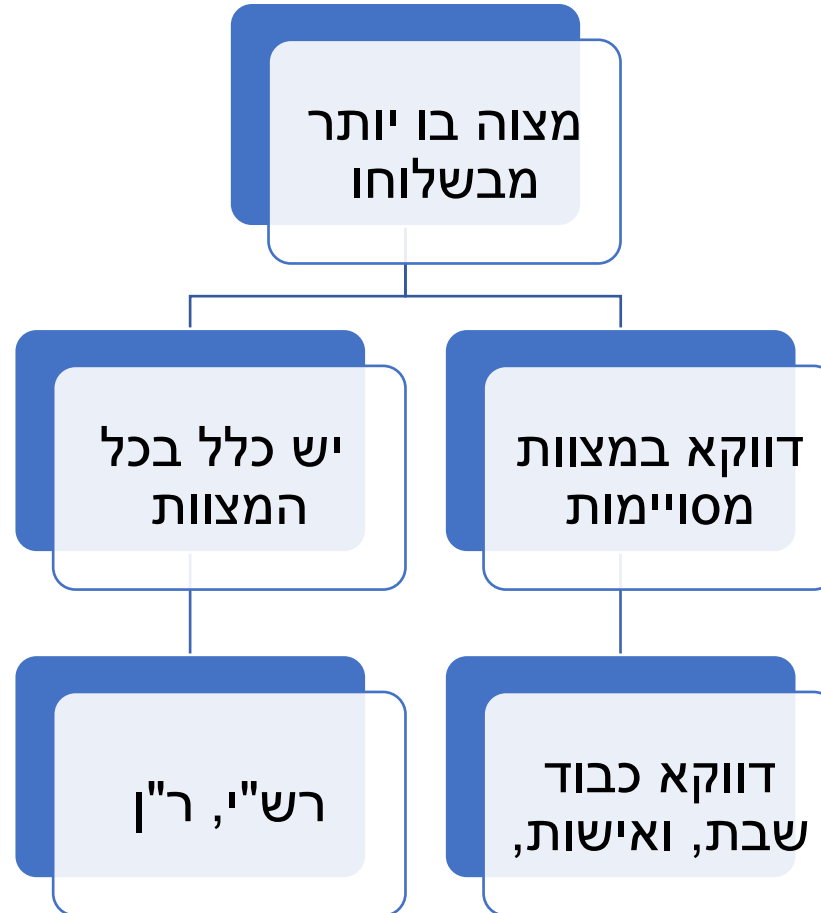
שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנ סעיף א

ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק; ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים; ור"ז היה מדליק האש; ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול; ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה: ויש להשחיז הסכין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו וב"י בשם ספר חיי עולם).

מגן אברהם סימן רנ
ב (פמ"ג) להכין בעצמו - וה"ה בכל מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו:

ביאור הלכה סימן רנ
* ישתדל וכו' - בהרמב"ם איתא על דין זה בלשון חייב [שז"ל בפרק ל' אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו.

מצוה בו יותר מבשלוcho - האם זה כלל בכל התורה?

יד המלך (לנדא) הלכות שבת פרק ל הלכה ו

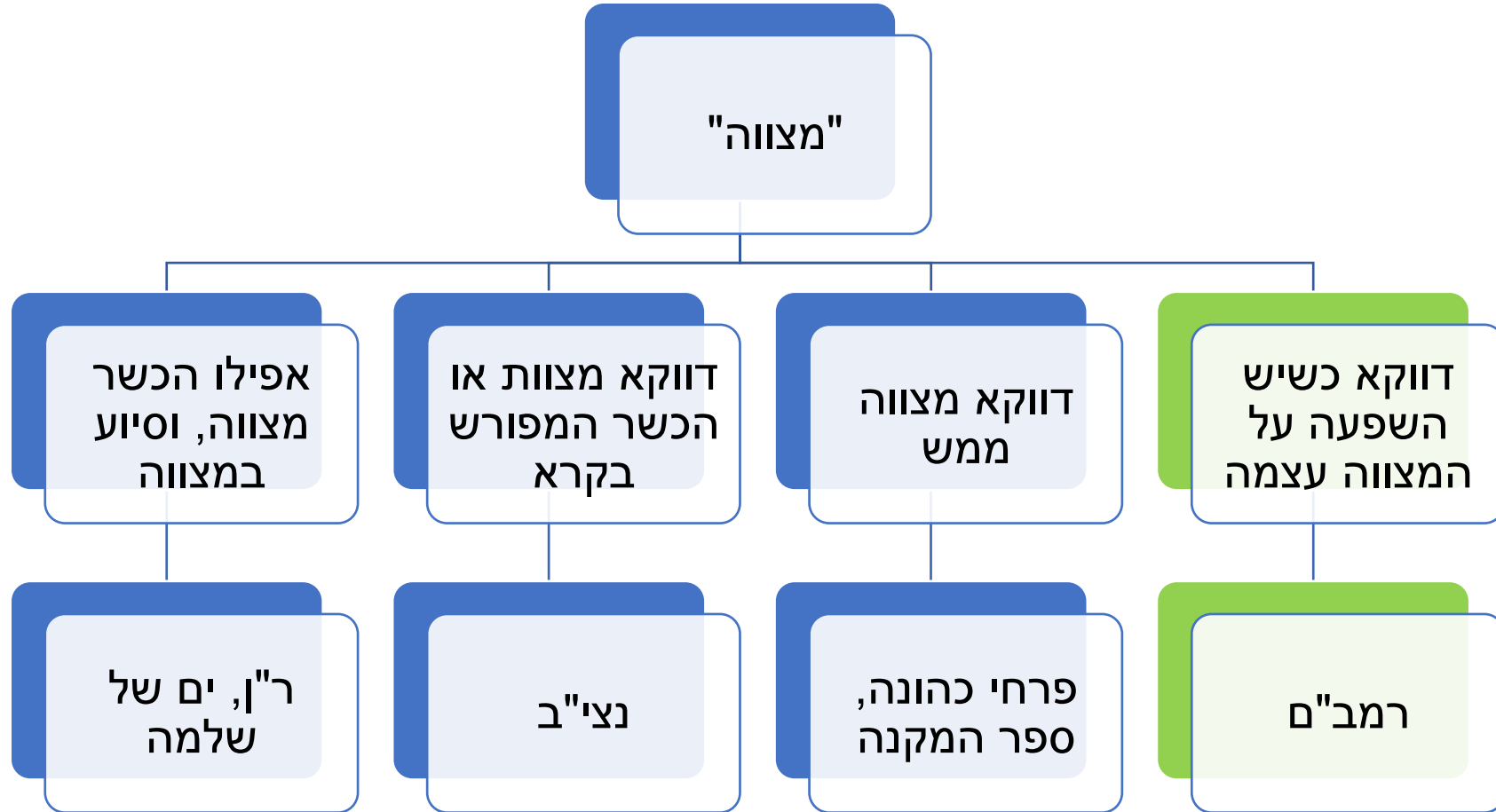
ויונח בזה הערה עצומה שיש להעיר, דלמה לא מצינו הא דמצוה בו יותר מבשלוחו בשום שאר מצוות זולת בשני מקומות האלה, בהכנת כיבוד שבת ובקידושי אשה, ולמה לא נאמר דבר זה גם בהשבת גזל ועשית מעקה והענקה ומזוזה וכדומה דמצות עשיתן הוא בהבעלים בעצמם יותר מבשלוחם.

ואולם לפי מה שביארתי יש סברא לחלק ולומר דכל מצוה אשר אי אפשר להיות קיומה רק בהחפץ או בהממון של הבעלים, אזי במצות כאלה אין קפידא בין אם נעשה המצוה ע"י הבעלים בעצמם או ע"י שלוחם, ומשום דבכל אופן עכ"פ עיקר המצוה נעשית בשל הבעלים ושלוחו של אדם כמותו. משא"כ במצות הכנת כיבוד שבת ובמצות קידושי אשה, דשתי אלה אם הם נעשים ע"י שליח אף דגם בהם מהני גוף העשיה, ויצא ממנה תועלת פעולתה כאילו עשו אותה הבעלים בעצמם, ומשום דלענין תועלת עצם השליחות אין חילוק בכלל זה דשלוחו של אדם כמותו בין מצוה למצוה, בכל זאת לענין שכר מצוה וחוב עשייתה לכתחילה מצוה בהבעלים בעצמם יותר מבשלוחם, משום דבשתי אלה אם המה נעשים ע"י שליח אין להמשלח שום חלק ואחיזה בעשית המצוה כלל. דבקידושי אשה בכסף אין קפידא שיהיה כסף הקידושין של המקדש דוקא, דגם איש אחר שנתן כסף קידושין לאשה ואמר לה התקדשי לפלוני הרי היא מקודשת מדין עבד כנעני [קידושין ז, א], ולכן ממילא אף היכי דהכסף קידושין היה של המקדש בעצמו אין לכסף הקידושין שום חלק ונגיעה לגוף המצוה.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פרק ב משנה א
וכך הקדים בה על שלוחה, לפי שהתעסקות האדם במצוה בעצמו יותר שלם מאשר יטיל על זולתו לעשותה לו.

רמב"ם הלכות אישות פרק ג הלכה יט
מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יתר מעל ידי שלוחו, וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שלוחה, ואף
על פי שיש רשות לאב לקדש בתו כשהיא קטנה וכשהיא נערה לכל מי שירצה אין ראוי לעשות כן אלא מצות חכמים שלא
יקדש אדם את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה. וכן האיש אין ראוי לו שיקדש קטנה ולא יקדש
אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה או שוכב עמה והוא שונאה.

לאיזה מצוות שייך?

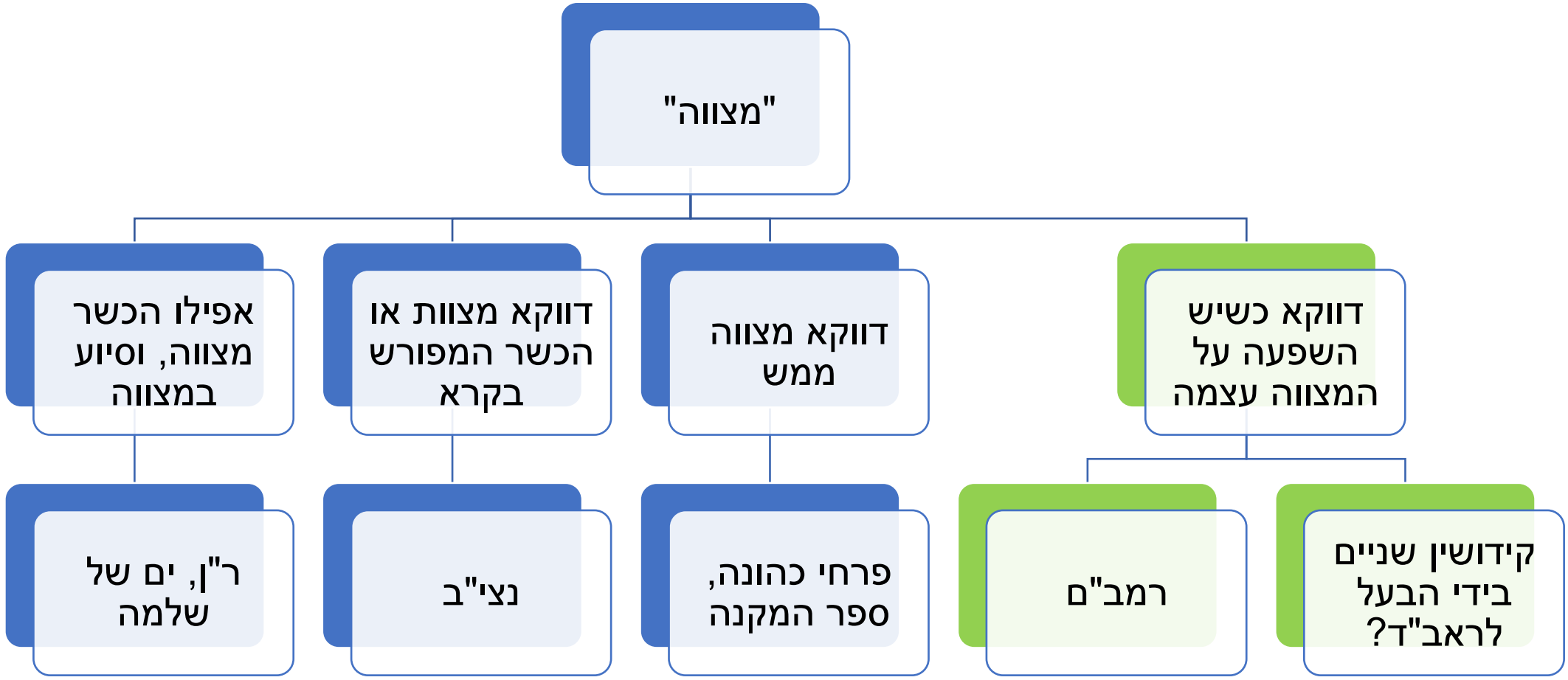
שו"ת הריב"ש סימן פב

עוד שאלת: ראובן שעשה שליח לקדש לו בעיר אחרת, ואותו שליח קדשה לראובן כדת וכראוי, שחזקת שליח עושה שליחותו, וברכו ברכת ארוסין, ובאה האשה ההיא עם השליח למקום ראובן להנשא לו. האשה ושליח אומרים שנתקדשה לראובן ע"י שליח; היצטרך הבעל לקדשה פעם שניה בידו, ולברך ברכת ארוסין פעם אחרת קודם שתכנס לחופה, אם לאו? ואמרת, כי בזה הדרך ממש בא מעשה לידך במיורק"ה, ורצית לברך ברכת נשואין, ולא הניחך החכם רבי וידאל אפרים זצ"ל, עד שיקדשנה הבעל פעם שניה בידו. ואתה אמרת לו: והלא כבר קדשה השליח בעדו, ואם יקדשנה הבעל שנית, הרי אתה נותן דופי וספ' בקדושין הראשונים, שנעשו ע"י שליח, ויאמרו שקדושין ע"י השליח לא שמן קדושין! והוא השיב לך, כי הראב"ד ז"ל כתב בהלכותיו, כי המקדש אשה ע"י שליח, צריך לקדשה פעם שניה בידו, ממה שאמרו חז"ל (בפ' האיש מקדש מא): מצוה בו יותר מבשלוחו. אמנם, שלא להוציא שם שמים לבטלה, שהמברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא, צוה שלא להזכיר שם שמים בברכה, רק שיאמר: ברוך אתה השם ולא ברוך אתה יי'. ועוד אמרת, שעתה בא מעשה כזה לידך, והיית אומר שיקדשנה הבעל בעצמו שנית, מאחר שהשליח לא הביא שטר עדות ממקום הקדושין שנתקדשה. אף על פי שהשליח והאשה אומרים שנתקדשה שם מן השליח בעד משלחו כראוי, ושטר השליחות נעשה בכאן כהוגן.

תשובה: אין ספק, שכיון שהאש' והשליח שניהם אומרים שנתקדש' כהוגן למשלח על ידי השליח, הרי היא מקודשת לו ואינה צריכה קדושין אחרים, אף על פי שאין עידי הקדושין בפנינו.

וּמָה שֶׁאָמַר לָךְ ה"ר וִידָאֵל אֶפְרַיִם ז"ל, שֶׁהֲרָאב"ד ז"ל כָּתַב בְּהַלְכוֹתָיו, שֶׁהַמְקַדֵּשׁ ע"י שְׁלִיחַ צָרִיךְ לַחְזוֹר וּלְקַדֵּשׁ הוּא בְּעֵצְמוֹ בְּשַׁעַת נִשְׂוֹאִין, מִמ"ש (בִּפְרָק הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ): מִצְוָה בּו יוֹתֵר מִבְּשִׁלּוּחוֹ. תִּמְהַנֵּי, פֶּה קְדוֹשׁ כִּמּוֹ הֲרָאב"ד ז"ל, אִיךְ יֹאמֵר דְּבַר זֶה? כִּי שֵׁם לֹא אָמְרוּ, אֲלֵא כִשְׁבָא לְקַדְשָׁהּ בְּתַחֲלָה, מִצְוָה בּו יוֹתֵר מִבְּשִׁלּוּחוֹ, אֲבָל אַחַר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה בְּשִׁלּוּחוֹ וַיֵּשׁ עֲדֵי' כֵּאֵן, מֵה מִצְוֵ' יֵשׁ לַחְזוֹר וּלְקַדֵּשׁ' וְכִבֵּר הִיא מְקוּדֶשֶׁת וְעוֹמֶדֶת? וְאִין זֶה כִּי אִם פֶּעַל הַבְּטָלָה וַיִּגְיַעָה לְרִיקָה, דּוּמִיָּא דְמֵאֵי דְמֵיִתֵּי עֵלָה: כִּי הָא דְרַב סְפָרָא מְחַרֵּיךְ רִישָׁא, וְרַבָּא מִלַּח שִׁיבּוּטָא, שָׂאֵם הִי' חֲרוֹךְ אוּ מִלּוּחַ עַל יְדֵי אַחֲרֵי' לֹא הִי' מְחַרֵּיךְ אוּ מוֹלַח שְׁנִית.

לאיזה מצוות שייך?

נ"מ- קידושי בתו הקטנה

חלקת מחוקק סימן לז

(ז) כך יכול לקדשה {בתו הקטנה} ע"י שלוחו - נראה דמ"מ איכא בו יותר משלוחו דהא הוא מצוה דרמי עליו וכמו שנתבאר למעלה סימן ל"ה ובב"ח לא כתב כן ולא ידעתי הפרש בין מצוה זו לשאר מצות:

נ"מ- הידור מצווה והפסק מלימוד תורה

שער הציון סימן רנ ס"ק ט

(ט) ונראה דלא שייך בזה לומר, מצוה שיוכל לעשות על ידי אחרים אין מבטלין התלמוד אפילו לזמן מועט, והכא הלא יוכל לעשות על ידי שלוחו דעדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי, יש לומר, דדוקא מצוה שאין מוטלת על גופו, כגון שיפסיק באמצע הלמוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה ההיא, מה שאין כן בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו, וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו. אי נמי דדוקא לענין כבוד שבת אמרינן כן דחמירא, מה שאין כן לענין שאר מצות אם הוא תלמיד חכם ונוגע לבטול תורה, וצריך עיון

חיי אדם חלק א כלל סח סעיף ז

מצוה בו יותר מבשלוחו (צריך עיון אם הוא יעשה המצוה לא יהיה מהודר כל כך כגון הרוצה לכתוב לו ספר תורה ואין מכתבו מהודר ואם ישכור סופר יהיה מהודר איזה עדיף וצריך עיון בתשוב' מבי"ט סי' מ"ט):

